

KİTAB-I MUKADDES'E GÖRE CEMAAT VE BU CEMAATİN HAYATINDA KİLİSENİN YERİ

Emmanuel E. JAMES*

Çev.: Ahmet GÜÇ**

Cemaat (Community) teriminin geçmişte basit bir yan anlamı vardı, ancak zaman içerisinde onun anlamı karmaşıklaştı. Cemaat kelimesiyle, genellikle coğrafi olarak belirlenen küçük bir bölgedeki ortaklık kastedilirdi; fakat ilâhiyatçılar bu terimi, üyeler arasındaki 'biz duygusu'na işaret etmek için kullanırlar. Sağlam karşılıklı sevgi duyguları, müşterek ideallere bağlılık ve cemaat için kendini feda etme duygusu, bizim 'cemaat' adını verdiğimiz, birbiriyle sıkı bir şekilde kaynaşmış grupların özelliğidir.

Daha ileri gitmeden, 'cemiyet' (Society) ile bir cemaat arasındaki farkı görmemiz gerekir. Bu terimlere verilen anlamların en iyi bilinenlerinden biri, Ferdinand Tonnies'in 'Community and Society' (1887) adlı meşhur kitabında bulunabilir. Tonnies'e göre cemaat (Gemeinschaft), tüm üyelerinin "birbirlerini sevip anladığı... bir arada yaşadığı ve müşterek hayatlarını organize ettiği" insan grubunun ideal tipidir. Bunun aksine, cemiyette (Gesellschaft) ilişkiler anlaşmaya bağlıdır; etkileşim ise sistemlidir. Cemaat ilişkileri; samimiyet duyguları ve geleneğe saygı esası üzerine temellenir ve cemaatin etkileşimi organik birliğe göre tanımlanır. Tonnies'e göre cemaat, her şeyden önce kan bağı yakınlığına ve kan karışımına; ikinci olarak fizikî yakınlığa; üçüncü olarak da entellektüel yakınlığa dayanır. Biz buna dördüncü boyutu, yani manevi yakınlığı da ilâve edebiliriz.

* Bu makale, "Studies in Islam"da (Ekim, 1978), "What Makes A Community? The Biblical Perspective and the Place of Church in the Life of that Community" (Bir Cemaati Meydana Getiren Nedir? Kitab-ı Mukaddes'in Cemaate Bakışı ve Böyle Bir Cemaatin Hayatında Kilisenin Yeri) başlığıyla yayınlanmıştır. Ancak başlık, kısaltularak verildi.

** Dr.; Uludağ Üniv. İlahiyat Fakültesi Araştırma Görevlisi

Merrill, cemiyetin bir "müesseseler takım yıldızı" (Constellation of Institutions) diye adlandırmış olduğunu ifade eder. O, bundan başka, cemiyetin sosyal müesseselerin de, bu müesseselerin karşıladığı biyolojik, psikolojik ve sosyal ihtiyaçlarla birlikte halkı kapsadığına işaret eder. Cemiyetin üyeleri birbirleriyle etkileşim içerisinde. Bu sebeple, bir "cemiyet", ortak bir bölgeyi işgal eden, hem müesseselere ait olan hem de olmayan işlerde birbirine karşılıklı tesir eden ve bu tesirden doğan bütünle psikolojik özdeşleşme duygusuna sahip olan sürekli bir şahıslar grubu olarak telakki edilebilir¹.

Bir Hıristiyan cemaati, bir gruplar cemaatinden ziyade, sadece fertlerden oluşan bir aile görünümündedir. Bu cemaatte birleştirici bir kimlik vardır. O, kendi yapısı içerisinde, şahıs ve grupların kolektif kimliğini aşan mistik bir birlik. Bu, bir cemaat şuurunu oluşturur. Hıristiyanlar kendilerini; dinî inançlarda, âdet ve örflerde diğer cemaatlerden ayrılan farklı bir cemaat olarak görürler.

Meselâ, Urducada kullanılan 'Qaum'; halk, ırk veya millet anlamına gelen Arapça kökenli bir terimdir. Her Hintli, doğuştan itibaren bir Qaum üyesidir. Bu Qaum fikri, Hintli Hıristiyanların düşüncesinde önemli bir rol oynar. Bu onlara bir âdiyet, bir güç ve kimlik duygusu verir.

Pek çok durumda cemaat şuuru faydalı bir şeydir. O, aynı cemaatin üyeleri arasında karşılıklı sorumluluk ve ilgiyi güçlendirir. Bu fikir, Yunanca bir terim olup bir aile anlamına gelen "Oikaumene" (fakat Hıristiyan gruplarında 'iman ailesi') fikrine çok yakındır. Bu temel olmasaydı, pek çok Hıristiyan ve Hıristiyan aile, Hindistan gibi geniş, çok uluslu ve çok dinli bir ülkede sosyal ve dinî kimliklerini kaybetmiş olurdu.

Cemaat şuuru, dışlayıcı olduğu kadar kapsayıcıdır da. Şimdiye kadar biz, cemaat şuurunun kapsayıcılığının meziyetlerini gördük. Bununla beraber, cemaat şuurunda, yani cemaat dışlayıcılıkta bir tehlike de vardır. Bazıları bunu, Hindistan'daki Hint Hıristiyanlarının ve hatta herhangi bir küçük cemaatin Hint cemiyeti içerisindeki dinî bekâları için ödemek zorunda oldukları bir bedel olarak gösterir. Aksi takdirde, bazı Hıristiyanlar tekrar Hinduizm'e veya Hıristiyanlığa girmeden önce mensup oldukları dine tekrar dönebilirler.

KİTAB-I MUKADDES'E GÖRE CEMAAT

Eski Ahid'de cemaat birleşmiş bir bütün olarak telakki edilir. Orada ferdin davranışı bütüne tesir eder ve tersi de olabilir. Sözelimi Achan'ın günahı gibi². Bu cemaatin öncüleri, Tanrı'nın temsilcileri yani rahipler, peygamberler ve krallardır. Cemaat ilişkileri, onların Tanrı'ya itaat etmelerine veya itaatsizlikle-

1 Merrill, E.F., *Society and Culture*, pp. 416-417.

2 K. Mukaddes (Eski ve Yeni Ahid), *Joshua*, 7/16-26; karş. *Levîiler*, 26/34-46.

rine bağlıdır³. Bu cemaat, ferdi veya kolektif olarak, üyelerinin her birinin refahıyla ilgilenirdi. Bu cemaat, ferdin eğitimi ve Kânun'u (Tevrat) öğrenmesi; evlilik, ibadet, kurban ve mal mülk ile ilgilenirdi⁴. Tanrı'ya feshedilemez bir ahid (Covenant) yoluyla bağlanmışlardı. Tanrı'nın halkı idiler. Tanrı onları seçmiş ve onları bir amaç, bir misyonla görevlendirmişti.

Önemle işaret etmek gerekir ki, bu cemaat, sadece üyelerinin değil, aynı zamanda aralarında yaşayan yabancıların mutluluğu ile de ilgilenirdi.

"Ülkenizde bir yabancı size misafir olursa, ona yanlış davranmayacaksınız, zulmetmeyeceksiniz. Size misafir olan yabancı aranızda yerli gibi olacak ve onu kendiniz gibi seveceksiniz. Çünkü siz de Mısır diyarında yabancıydınız: Ben sizin Rabb'inizim, sizin Tanrınız"⁵.

Eski Ahid cemaati, bir kabilenin üyelerinden veya İbrahim, Ya'kub ve İshak ailelerinden oluşmuştu.

Yeni Ahid'de Kilise, Rab-İsa'nın hayatı, ölümü, öldükten sonra dirilişi ve Kutsal Rûh'un gelişiyiyle son bulan bir seri olayın tarihi neticesi olarak meydana geldi. Tarihî olarak bu olaylar, Hıristiyanlar diye bilinen cemaati meydana getirdi. Bu cemaatin üyeleri, bu olaylarda rol oynayanın, cemaati meydana getiren Tanrı olduğuna ve kendilerinin, öldükten sonra dirilmenin şahitleri ve onun Kutsal Rûh'unun alıcıları olarak seçilmiş olduklarına inanırlar. Böylece Tanrı, Hıristiyan cemaatinin meydana getiricisi ve destekleyicisidir. Üstelik, Hıristiyan cemaatinin kökenleri İsrâil halkındadır. Rab-İsa ve onun İncil'i, eski İsrâill'i günahlardan arındırdı ve yeni İsrâil'e dönüştürdü. "Yeni İsrâil, cemaat olarak Kilise'dir".

A- Hıristiyan Cemaati, İman Cemaatidir: Kilise inananlar cemaatidir, yani Tanrı'nın vahiy yoluyla bildirdiği hakikate imanı olanların cemaatidir. Tanrı, kurtuluş için faydalı ve gerekli olan bir seri hakikati açıkladı. İman, Hıristiyan hayatının temelidir. Kilise, İsa'ya imanla oluşturulmuştur. Kilise, inananlar cemaatidir⁶.

B- Hıristiyan Cemaati, Umut Cemaatidir: Yeni Ahid Kilise'yi, eskatolojik cemaat olarak tanıtır. Bu cemaat, sahip olması gereken gayenin, yani Yeni Ahid'in umutla vurguladığı gayenin ışığında anlaşılmalıdır.

"...Biz kendimiz, Rûh'un turfandasına mâlik olan bizler bile, oğulluğu, bedenlerimizin kurtuluşunu bekleyerek içimizden ah ederiz. Çünkü bu umutla kurtulduk; fakat görülen umut, umut değildir; çünkü bir kimse gördüğü şeyi nasıl umut eder? Fakat eğer görmediğimiz şeyi umut edersek, onu sabırla bekleriz"⁷.

3 Mezmurlar, 1/1-3; 58/11; 73/1-27.

4 Tesniye, 6/6.

5 Levililer, 19/33-35; karşı. Tesniye, 10/19.

6 Markos, 1/14; Yuhanna, 20/31; Resullerin İşleri, 2/44; Romalılara Mektup, 10/9.

7 Romalılara Mektup, 8/23-25.

C- Hıristiyan Cemaati, Sevgi Cemaatidir: "Birbirinizi sevmekten başka kimseye bir şey borçlu olmayın; çünkü diğerini seven şeriatı tamamlamıştır. Çünkü; 'Zina etmeyeceksin, katletmeyeceksin, tamah etmeyeceksin'⁸, 'Komşunu kendin gibi seveceksin. Sevgi komşuya kötülük etmez; imdi sevgi şeriatin itnamıdır'⁹, 'Ey sevgililer, birbirimizi sevelim, çünkü sevgi Allah'tandır ve her seven adam Allah'tan doğmuştur ve Allah'ı bilir. Sevmeyen adam Allah'ı bilmez, çünkü Allah sevgidir'¹⁰. Aziz Yuhanna'nın, "Allah sevgidir" açıklaması, çok müşahhas bir şeyi belirtir. O, Tanrı'nın bize, yalnız kendisinin sahip olduğu şeyi vermekle kalmayıp aynı zamanda kendisini ve bütünüyle kendi hayatını verdiğini ifade eder. Esas olan bu ilâhî hayatı, yani kendini vermeyi tecrübe etmektir. Bizim hayatımızda o, diğer bir şahsı yani komşumuzu sevmekle başlar. Aziz Yuhanna bir adım ileri gider: "Eğer bir adam; Allah'ı seviyorum der ve kardeşinden nefret ederse, yalancıdır; çünkü görmüş olduğu kardeşini sevmeyen, görmemiş olduğu Allah'ı sevemez"¹¹. Yuhanna'yı en fazla ilgilendiren şey, sevgi objesi değil, bu sevginin hakikatte uygulanabilir oluşu gerçeğidir. Tanrı, insanlar arasındaki bu sevginin yalnız kaynağı olmayıp aynı zamanda bu sevginin objesidir de. Tanrı'nın tarihî kurtarıcı "inkarnasyon"u, O'nun her bir insan için ölçsüz sevgisinin sonucu olmuştur.

D- İsa'nın, Hıristiyan cemaatini oluşturmadaki amacı, bu cemaatin; öğretim, vaaz ve iyileştirmeden ibaret olan üçlü görevinde onu temsil edecek olmasıdır. Bu, tipik olarak Pavlus'un öğretisidir. Aziz Pavlus, Hıristiyan cemaatinden veya Kilise'den, 'İsa'nın vücudu' diye söz ederken o, İsa'nın fizikî vücudunu, öldükten sonra tekrar dirilen vücudunu ve sakramental vücudunu kasteder.

E- Hıristiyan cemaati, Sakramental cemaattir: Hıristiyanlar, bu âyinlerle ilgili birleşme, yani vaftiz yoluyla, Rab-İsa'nın ölümünde ve tekrar dirilişinde, Son Akşam Yemeği, kutsal âyin veya Evharistiya Âyini'nde Rab-İsa'nın vücuduna veya kanına iştirakte birleşme ile Kilise'nin veya Hıristiyan cemaatinin üyeleri olurlar.

F- Hıristiyan cemaati, Kutsal Rûh'la beraberliktir: Tanrı, yarattığı insanlara, kendilerine yüklediği görevi yerine getirebilsinler diye Kutsal Rûh (Rûhu'l-Kuds) armağanını vermiştir. Kutsal Rûh'a sahip olmak, Hıristiyan olmanın kesin işaretidir¹². Tanrı'nın, yani Kutsal Rûh'un hazır oluşu, Kilise'yi, Hıristiyan cemaatine giriş noktası olan yeniden doğuşun gerçekleştiği yer haline getirir. Hıristiyan cemaati, Kutsal Rûh vasıtasıyla tüm hakikate sevk edilir ve İsa'ya şahitlik

8 Çıkış, 20/13-17.

9 Romalılara Mektup, 13/8-10.

10 I. Yuhanna, 4/7-21.

11 I. Yuhanna, 4/20.

12 Romalılara Memktup, 8/9; I. Yuhanna, 4/13.

eder. Havariler ve İznik Konsili inancına¹³ göre, Kilise'ye iman, Tanrı'daki Kutsal Rûh'a imanla birleştirmenin sebebi budur. Tanrı Kilise'yi, Kutsal Rûh armağanı ile kurmuştur. Kutsal Rûh'un faaliyeti sayesinde Hıristiyan cemaatinde 'Koinonia' veya kardeşlik duygusu vardır.

Kilise âyin cemaatidir. Çünkü o, Tanrı tarafından adlandırılan bir cemaattir. Tanrı tarafından sunulan kurtuluş sayesinde, herkes bu cemaate dahildir. İsa; "Bütün dünyaya gidin, İncil'i bütün yaratılmışlara (kâinata) vâzedin. İman edip vaftiz olan kurtulacaktır; fakat iman etmeyen mahkûm olacaktır"¹⁴ dedi. Kilise'nin gerekliliği ve özü, burada özet şeklinde açıklanır: Önce, "Kurtuluşu bulacak" veya "Kurtulmuş olacak" ifadesiyle. Daha önce işaret edildiği gibi, Kilise, iman ve sakramentler cemaatidir. Bunlar, Rab-İsa'nın bizzat kendisi tarafından emredilen iki temel unsurdur. Cihanşümul kurtuluş plânı içerisindeki cemaat birliği, tüm çağlardaki insanlık kadar geniştir.

Kilise yeni İsrâil'dir. İsrâil halkı diye adlandırılan ahid cemaati, tüm insanlık için ölen İsa'ya iman vasıtasıyla Tanrı ile bir ahde girişen şahıslardan oluşan Tanrı halkının yeni cemaati oldu. Kilise, eski ahid cemaati gibi, yalnız mensupları ile ilgilenmekle kalmaz, aynı zamanda - yemeğe tat veren tuz gibi ve karanlığı dağıtan ışık gibi - onlara el uzatır, ki dünya "Gökte olan Babamız'a" hamd edebilsin¹⁵.

BÖYLE BİR CEMAATİN HAYATINDA KİLİSE'NİN YERİ

Hıristiyan cemaatinin yegâneliği; Kilise'nin, Tanrı'nın cemaati olup Tanrı'nın bu cemaati oluşturmada özel bir amaca sahip olduğundandır. Hıristiyan cemaati, sevgi ve Tanrı'nın adaleti ile birbirine bağlanır. Kilise, kendisine Tanrı tarafından verilen misyonu yerine getirmek için yaşar¹⁶. O, bir şehadet cemaatidir; bu cemaat, kurtarılmış hayatın Hıristiyan anlayışından doğar. O, tövbekâr ve bağışlanmış günahkârların bir beraberliğidir. İsa ile beraberliği tecrübe eden insanlar, gerçek olarak bir şahıslar cemaati olurlar. Alan Richardson'a göre, Hıristiyan Kilisesi hakikatte 'Sosyal bütünlüğü' gerçekleştirmeye çalışan dinî bir cemaattir. Biz başkalarını gözetiyoruz, çünkü biz onlara ilgi duyuyoruz.

Aynı anda hem gözle görülebilir bir birlik, hem de manevi bir cemaat olan Kilise, varlığını insanlıkla birlikte sürdürür ve dünyanın yaşadığı aynı dünyevî kaderi yaşar. Kilise kendisi için değil, bilakis başkaları için vardır. O kendisini, daha büyük cemaatin katmanlarından ayırmaz. O dünyanın içindedir ve dışında

13 İznik'te M.S. 325 yılında kurulan Kilise Meclisi'nin kararlaştırdığı Hıristiyanlık ilkeleri ve bunun sonraki düzeltilmiş şekilleri (Nicene Creed).

14 Markos, 16/15-16.

15 Matta, 5/13-14.

16 Efesoslulara, 4/16.

değildir. Kilise'nin esas ilgisi Hıristiyan olmayanlardır. Kilise, başkalarına şahitlik ve yardım etmek için kendisini arındırmak zorundadır.

Kilise, insan cemiyeti için bir nevi maya ve ruh olarak hizmet görür. Manevi bir hakikati göstermek için anlattığı hikayesinde İsa, Tanrı'nın Krallığı'nın, nasıl unun içerisine konan bir maya gibi olduğunu anlattı. O, tüm karışımı başka bir şeye, mayaya değil fakat bir somun ekmeğe dönüştüren bir değişimi meydana getirir.

Diğer taraftan tuz, kullanılabilir olması için kristalize edilir; faydalı olabilmesi için de erimek zorundadır. İsa bunu Hıristiyanlarla mukayese eder ve onlara, "Birleştirilmiş Cemaat" ve "Dağıtılmış Cemaat" adını verir. Hıristiyanlar ibadet ve sakramentlere (âyinlere) katılmak için bir araya gelir veya billurlaşır ve onlar dünyaya, ona şahitlik ve hizmet etmek için dağılırlar.

Hint Hıristiyan Cemaati'nin dezavantajlarından biri tarihidir. Onların, program, faaliyet ve projelerinde "Zihniyetle karışık misyonu" ve "Zihniyetle karışık Kilise'yi" ortadan kaldırmaları gerekiyordu. Hint Hıristiyan Cemaati, iç ihtilâflar, çekişmeler, nifak ve parti politikalarına rağmen, dikkat çekecek bir şekilde ayakta kaldı. Çeşitli teşkilâtlar, kalkınabilsinler ve başkalarına yardım edebilsinler diye, Hıristiyan Cemaati'ni müşterek sosyal ve ekonomik ilgiler etrafında birleştirmeye çalıştılar ve çalışmaya devam ediyorlar.

İster bir parça ekmek ya da bir bardak su olsun, tufan ve felâket anında mağdur olanlara yardım olsun, her potansiyel sevgi vasıtası, Kilise mensupları tarafından bir bencillik vasıtasına dönüştürülebilir. Bu, görevinde dürüst ve samimi olabilmesi için, Kilise'nin sakınmak zorunda olduğu en büyük ve kolayca farkedilemez tehlikelerden birisidir. Eğer Kilise Cemaati, tüm insanlığın veya en azından insanlığın büyük çoğunluğunun cemaati olmak istiyorsa o, en azından direniş çizgisini benimsemek ve onu mümkün olduğu kadar kolay yapmak zorundadır. Gerçekte bu zordur, çünkü Kilise, daima seçici olmaya meyyleder. Eğer Kilise, çoğunluğun cemaati olmayı tercih ederse, hep kendinden söz etme ihtiyacını gidermek zorundadır ve büyük tehlike, onun bu işyaya teslim olmasıdır.

Bu bizi, Şeytan'ın Rab-İsa'ya yaptığı üç işyadan birkaç ders almaya sevkeder:

a) İsa, Şeytan'ın ekmeğe teklifini reddetmek suretiyle kapılarını bütün insanlara etkili bir şekilde açacak olan, sayısal bakımdan evrensel bir kilisenin, kapılarını kapatmıştır. Kilise mensuplarının manevi niteliği, yalnızca sayısal artıştan daha önemlidir. Meselâ, zavallı ve yoksul kimselere ekmeğe verme ve elbise giydirmedeki vicdan özgürlüğü, insanı mutlu eden bir düşüncedir, fakat aynı zamanda bu, bir büyük acıya da sebep olur.

b) İsa, Şeytan tarafından sunulan dünyevi iktidarı reddetti. Eğer o, Şeytan'ın teklifini kabul etmiş olsaydı, insanların istediği her şeyi onlara verebilirdi

- yani kimine ibadet, kimine düşündüğünü ve karar verdiğini tevdi etmek, kimine de birleştirmeyi verebilirdi - fakat o dünyevi iktidarı reddetti.

c) İkinci iğvada İsa, İnsanları mucizeler yoluyla kazanmayı kabul etmedi. Eğer o, iktidara başvursaydı, çarlıkta bile bu iğvayı yenebilirdi. Zira Hristiyan Cemaati'nin gerçekçi ve pratik olması gerekmektedir.

İnsan, bugün Kilise'nin, manevi güç ve otorite için, dar ve zor yoldan İsa'nın çöldeki ayak izlerini mi takip ettiğini yoksa İsa'nın hatalarını düzeltmeye mi çalıştığını merak ediyor! Bu, Kilise'nin, özellikle son yıllarda çözmek zorunda olduğu bir muammadır. İncil açıkça belirtir ki, Kilise, insanlar arasında bir misyonu olan bir âyin cemaatidir; yoksa kendisinde Hristiyanın imanını yaşadığı ve kendi kurtuluşunu temin ettiği kapalı bir çevre değildir. Bunu yaparken, ruhban sınıfına dahil olana ilâve olarak ulaşılamayanlara ulaşmak, yardım edilmeyenlere yardım etmek ve bakımsızlara bakmak ve İsa'nın herkesin hayatını kurtaran ve herkese hayat veren gücüne şahit olmak için ruhban sınıfına dahil olana ilave olarak, ruhban sınıfından olmayanların ilgisi de kesinlikle gereklidir. Hindistan'da Kilise'nin, modern Hint Cemaati'nin inkılaplara ait ihtiyaçlarını temin için yeteri kadar yapıcı olması gerekir. Ancak o zaman Kilise'nin, cemaatin hayatındaki yeri anlamlı ve yararlı olabilir.